

Staatsbosbeheer ligt zwaar onder vuur

door Bas van Sluis foto's Jan Zeeman. zaterdag 11 oktober 2008 | 09:56 | Laatste bijgewerkt op: zaterdag 11 oktober 2008 | 10:17

"Het beleid van nieuwe natuur. Daar valt niet aan te tornen. Het is ook beter dat u niet meer naar buiten treedt, want dat levert alleen negatieve publiciteit op."

Dat was het eerste dat leden van de Stichting Woudreus te horen kregen tijdens een overleg met Staatsbosbeheer (SBB) over de herinrichting van Nationale Parken het Drents Friese Wold en het Dwingelderveld. SBB wil er naaldbomen kappen om 'nieuwe natuur' aan te leggen. Stichting Woudreus, die ruim 9.000 handtekeningen ophaalde tegen de kap, protesteert. De toon is gezet. Leden van Woudreus bekruipen het gevoel dat ze monddood worden gemaakt door SBB. "Of je accepteert dit bosvormingsbeleid en probeert als belangengroep daarin mee te draaien of je zegt er als actiegroep 'nee' tegen. Dan ben je geen gesprekspartner meer. Schandalig", zegt voorzitter Nico Vogelzang.

Het lijkt exemplarisch voor de werkwijze van de natuurbeheerder: actie- en belangengroepen worden uitgenodigd mee te denken en te praten, maar die ruimte voor inbreng is schijn. Actievoerder Jan Kits Nieuwenkamp uit Vledderveen, gepensioneerd rijksambtenaar: "Ze sturen mensen met een dure brochure met een kluitje in het riet. 'Het is zo, lieve mensen. Geloof het nou maar, want wij zijn Staatsbosbeheer. Wij weten het wel'. De arrogantie."

Het vernielen van een mooi landschap door een groepje tekentafelbiologen, zegt Nieuwenkamp, is te erg voor woorden. "Het gebeurt in onze achtertuin en we hebben er niks over te zeggen."

SBB heeft volgens betrokkenen een macht en omvang die burgers afschrikt. Veel mensen deinzen terug als ze tegenover Staatsbosbeheer staan, zegt Tweede Kamerlid Jan Mastwijk (CDA) uit Hoogeveen. Anderen bevestigen dat beeld. "Ze gedragen zich als een arrogante grootgrondbezitter", vindt VVD-Kamerlid Janneke Snijder uit Wagenborgen.

Diverse Kamerleden herinneren zich een hoorzitting in maart in Den Haag met SBB-directeur Chris Kalden. Snijder: "Het was de arrogantie ten top. Die man deed alsof er geen Eerste Kamer en Tweede Kamer zijn. De houding alleen al van: wij bepalen en wij weten wat goed is voor de natuur. Het is een staat in een staat. Ik heb het eigenlijk helemaal met ze gehad."

Staatsbosbeheer is een semi-overheidsinstelling, opgericht in 1899. Ongeveer 6 procent van de totale Nederlandse grond is in beheer van de organisatie. Tien jaar geleden werd SBB een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO). Dat houdt in dat de natuurbeheerder deels voor eigen inkomsten moet zorgen, bijvoorbeeld door sponsoring en verkoop van eigen gekapt hout. In de praktijk krijgt SBB het grootste deel van het budget van het rijk (lees: ministerie van LNV): ongeveer 85 miljoen euro van de bijna 140 miljoen euro. Daarmee is iedere Nederlander voor ongeveer 5 euro 'aandeelhouder' van het groene nationale erfgoed. Het idee achter de verzelfstandiging was dat de organisatie beter in staat zou zijn natuurbeheer uit te voeren.

Daar wringt de schoen. Staatsbosbeheer houdt zich te veel bezig met het maken van beleid in plaats van met het beheer van de 254.000 hectare natuur, wordt ook in politieke kringen geoordeeld. Vlak voor het zomerreces kreeg SBB een oorvijg in een debat tussen de Tweede Kamer en natuurminister Gerda Verburg. De politiek baalt van het halsstarrige gedrag van SBB. 'Dat moet absoluut anders', klinkt het nu dreigend uit Den Haag. CDA'er Mastwijk laat er geen onduidelijkheid over bestaan. "Staatsbosbeheer houdt zich niet bezig met beleid. Dat doet de minister. Dat doen wij. Dat doen de provincies en gemeenten. Staatsbosbeheer voert uit. Klaar!"

Dat uitvoeren gebeurt niet overal even goed. Sterker: soms vindt er volgens betrokkenen helemaal geen onderhoud plaats. Het gevolg: verwilderde gebieden waar wandelen en recreëren niet meer kan. De indruk bestaat te veel dat als de grond in beheer is bij Staatsbosbeheer, dat het dan wel goed komt, zegt ook Hilbrand Sinnema. "Terwijl dat niet altijd zo is. Sommige gebieden verruigen zo, dat mensen daar niet meer van kunnen genieten."

Sinnema is voorzitter van LTO Noord en zit geregeld met terreinbeherende organisaties om de tafel. Hij vindt een brede discussie over natuurbeheerders als SBB nodig. "Er gaat jaarlijks veel gemeenschapsgeld naar toe. De vraag is hoeveel greep je er nog op hebt." Weinig, ondervindt zandwinningbedrijf Zeldenrust in het Drentse Gasselterveld. Het bedrijf wil een zandwinlocatie uitbreiden en de vergunningen zijn rond. Toch toog Staatsbosbeheer naar de rechter. De regionale en landelijke politiek eisten van minister Verburg dat ze SBB tot de orde zou roepen omdat het een democratisch besluit aanvecht. Verburg gaf aan niets te kunnen doen, omdat ook Staatsbosbeheer naar de rechter mag stappen.

De politiek noemt Verburgs optreden veel te slap. "Elke keer dat Staatsbosbeheer naast de pot pist, heeft Verburg een probleem", zegt Mastwijk. "Zij blijft namelijk verantwoordelijk." Ook de VVD is hard. "Dat het een staat binnen de staat is, moet je als minister niet willen. Ze moet er bovenop zitten." Dat dit bijna nooit gebeurt, zou liggen aan de korte lijnen tussen het ministerie en de top van Staatsbosbeheer. Zo werkte de huidige directeur tot vorig jaar nog als hoogste ambtenaar bij het ministerie van LNV.

Een ander punt van zorg is wie SBB eigenlijk controleert. Het democratisch gehalte lijkt volgens betrokkenen nul. SBB doet wat ze wil, geen gemeente of provincie die een vuist kan maken. LTO-Noord maakt zich zorgen. "Er kan een situatie ontstaan dat er in grote gebieden alleenheerschappij komt. Dat moet je als maatschappij niet willen", zegt Sinnema. Nico Vogelzang en Jan Kits Nieuwenkamp vinden dat SBB dingen doet die democratisch niet of slecht controleerbaar zijn. Vogelzang: "Win het vertrouwen terug door je te durven verantwoorden richting gemeenteraad. Zoals met bestemmingsplannen."

Als een rode draad loopt vooral het slecht communiceren van SBB door de organisatie. "Dat is gewoon heel slecht", zegt PvdAKamerlid Lutz Jacobi. Veel plannen zijn goed, maar worden amper uitgelegd aan de burgers. Het beeld dat de SBB-top overtuigd is van het eigen gelijk en dat mensen dat moeten slikken, komt steeds bovendien. Mastwijk: "De communicatie is ongelukkig. Een regiodirecteur die zegt dat hij 60.000 hectare bezit, begrijpt het niet."

Staatsbosbeheer, dat niet wil reageren op het artikel, lijkt zich volgens deskundigen de storm van kritiek aan te trekken. Zo wil de SBB vaker in gesprek gaan met burgers. Ook de politiek merkt dat de kritiek de natuurbeheerder niet in de koude kleren gaat zitten. Toch is er nog veel te winnen en fractiewoordvoerders houden een vinger aan de pols, waarschuwen ze. Als begin volgend jaar blijkt dat het nog steeds niet goed is, volgen mogelijk hardere maatregelen. Zoals het ontnemen van de zelfstandige status van Staatsbosbeheer. "Want kennelijk kunnen ze de weelde van vrijheid niet dragen", concludeert Jan Mastwijk.

